

Strategie financování implementace směrnice Rady 91/676/EHS o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů (nitratové směrnice) a dílčí vyhodnocení plnění požadavků nitratové směrnice

I. Úvod

1.1. Realizace ustanovení nitratové směrnice v zemích EU a ČR

V roce 1991 byla přijata směrnice Rady č. 91/676/EHS o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů (dále jen “nitratová směrnice”). Přípravě a přijetí této směrnice v EU předcházelo zjištění, že zemědělství patří k nejvýznamnějším znečišťovatelům vod dusičnany (prokázané zvýšení koncentrací dusičnanů v povrchových a podzemních vodách používaných pro získávání pitné vody zejména v oblastech s intenzivním zemědělstvím), které v nadměrném množství poškozují životní prostředí a ohrožují zdraví obyvatelstva.

Zajištění implementace nitratové směrnice představuje:

- **Provést transpozici směrnice do národního právního řádu** (v ČR byla transpozice provedena do § 33 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách, ve znění pozdějších předpisů – gesce MŽP).
- **Zajistit monitoring vod na území státu, zaměřený na obsah dusičnanů ze zemědělských zdrojů** (v ČR zajištěn monitoring povrchových vod prostřednictvím Zemědělské vodohospodářské správy – gesce MZe, a monitoring podzemních vod prostřednictvím Českého hydrometeorologického ústavu – gesce MŽP).
- **Vymezit zranitelné oblasti**, které představují oblasti, kde kontaminace podzemních a povrchových vod dusičnany již přesáhla nebo by mohla přesáhnout stanovenou mez koncentrace dusičnanů ve výši 50 mg/l a zajistit jejich revizi po čtyřech letech od jejich vyhlášení (v ČR jsou zranitelné oblasti vyhlášeny v nařízení vlády č. 103/2003 Sb., o stanovení zranitelných oblastí a o používání a skladování hnojiv a statkových hnojiv, střídání plodin a provádění protierozních opatření v těchto oblastech (dále jen „Nařízení vlády“) – gesce MŽP).
- **Stanovit zásady správné zemědělské praxe zaměřené na ochranu vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů**, které budou zaváděny na dobrovolné bázi (v ČR jsou uvedené Zásady zpracovány a publikovány formou odborné příručky – gesce MZe).
- **Připravit Akční programy** odpovídající přírodním podmínkám a způsobům hospodaření v různých typech oblastí, které budou obsahovat povinná opatření vedoucí ke snížení obsahu dusičnanů ve vodách a realizovat jejich provedení (v ČR je Akční program vyhlášen v Nařízení vlády – gesce MZe).
- **Zajistit monitoring účinnosti Akčního programu a jeho vyhodnocení po čtyřech letech jeho účinnosti** (v ČR je pověřen monitoringem a hodnocením účinnosti Akčního programu Výzkumný ústav rostlinné výroby – gesce MZe).
- **Zajistit zasílání povinných reportinových zpráv Evropské komisi** (v ČR gesce MŽP).

Každá členská země připravila pro zranitelné oblasti Akční programy, které obsahují specifická pravidla pro hospodaření na zemědělské půdě a také požadavky na skladování statkových hnojiv. Výsledkem jsou různé Akční programy v různých zemích. Každá členská

země připravila hodnotící zprávu (poslední reporty červen 2004). Výsledky implementace směrnice byly posouzeny odborníky EU. Některé členské země nevyhověly všem z požadavků směrnice a prošly soudním řízením (Lucembursko, Irsko, Německo, Francie, Nizozemí, Itálie).

Zásady správné zemědělské praxe zaměřené na ochranu vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů a Akční program ČR byly v roce 2005 prostřednictvím MŽP předloženy Evropské komisi k posouzení a v současné době ještě nebyl oznámen výsledek.

1.2. Plnění požadavků nitrátové směrnice v ČR

Zranitelné oblasti dle článku 3 nitrátové směrnice jsou vyhlášeny v Nařízení vlády s účinností od 11. dubna 2003 a Akční program dle článku 5 nitrátové směrnice je vyhlášen v Nařízení vlády od 1. ledna 2004. Následnou povinností ČR vyplývající z článku 6 nitrátové směrnice je průběžný monitoring jakosti povrchových a podzemních vod, a na základě monitoringu provedení revize zranitelných oblastí nejméně každé 4 roky. Dále dle článku 5 odst. 6 a 7 je povinností monitorovat účinnost Akčního programu, včetně jeho revize také každé 4 roky. Dále je na základě článku 4 odst. 1 povinností provádět osvětovou a školicí činnost a podporovat plnění Zásad správné zemědělské praxe na dobrovolné bázi. Dle článku 10 nitrátové směrnice je členský stát povinen předkládat za čtyřleté období Evropské komisi zprávu o plnění požadavků nitrátové směrnice, což v případě ČR bude v roce 2008.

Přehled o finančním zajištění plnění administrativních a technických požadavků nitrátové směrnice (tj. konkrétně vymezení a revize zranitelných oblastí, monitoring jakosti vod, příprava, vyhlášení a monitoring Akčního programu, školicí činnost) v rámci rozpočtových kapitol MZe a MŽP je uveden v tabulce č. 1.

Tab. č. 1: Finanční prostředky na zajištění administrativních a technických požadavků směrnice dle implementačního plánu směrnice Rady 91/676/EEC.

rok	MZe	MŽP
2003	16,5 mil. Kč	0,9 mil. Kč
2004	16,5 mil. Kč	3,0 mil. Kč
2005	16,5 mil. Kč	0,2 mil. Kč
2006	20,0 mil. Kč	1,05 mil. Kč

1.3. Vymezení zranitelných oblastí

Pojem „Zranitelné oblasti“ je stanoven v § 33 odst.1 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách. Jeho definování v právním předpisu ČR bylo základním předpokladem transpozice nitrátové směrnice. Zranitelné oblasti ČR jsou vyhlášeny v Nařízení vlády s účinností od 11. 4. 2003 a svým vymezením a rozlohou jsou výchozím předpokladem pro stanovení potřebného rozsahu opatření.

Návrh stanovení zranitelných oblastí byl vypracován podle přirozených hranic povodí 4. řádu, tj. povodí s plochou cca 20-25 km². Celkový rozsah takto vymezených zranitelných oblastí představuje cca 36,6 % rozlohy ČR. V Nařízení vlády jsou hranice povodí stanovující zranitelné oblasti převedeny z důvodů zajištění možnosti uplatnění v praxi na administrativní typ hranic, tj. katastrální území, kde výměra zemědělské půdy představuje cca 46,3 %. Následující tabulka č. 2 představuje rozlohu zranitelných oblastí v ČR.

Tab. č. 2: Rozloha zranitelných oblastí v ČR

	Celková plocha dle ČÚZK (ha)	Podíl zranitelných oblastí na rozloze ČR (%)	Celková plocha zemědělské půdy dle ČÚZK (ha)	Podíl zranitelných oblastí na rozloze zem. půdy dle ČÚZK
Plocha ČR	7 886 713		4 259 480	
Plocha zranitelných oblastí (dle k.ú)	2 886 161	36,59	1 972 478	46,30

1.4. Akční program

Akční program, který vychází z obecných Zásad správné zemědělské praxe zaměřených na ochranu vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů, představuje systém opatření, která mají za cíl redukovat riziko vyplavování dusíku do povrchových a podzemních vod. Je vyhlášen v Nařízení vlády jako „používání a skladování hnojiv a statkových hnojiv, střídání plodin a provádění protierozních opatření ve zranitelných oblastech“ s účinností od 1.1.2004, na čtyřleté období, na jehož konci bude program vyhodnocen a případně podán návrh na revizi (obdobně jako v případě zranitelných oblastí). Akční program je nejučinnější a současně finančně nejnáročnější systém opatření při implementaci nitrátové směrnice.

Mezi základní opatření Akčního programu v ČR, který je zpracován v souladu s přílohou č. III nitrátové směrnice patří:

- Období, kdy je zakázáno používání určitých druhů hnojiv a statkových hnojiv.
- Stanovení minimálních kapacit skladů pro statková hnojiva, které umožní skladovat statková hnojiva v období, kdy je zakázáno hnojit (v ČR vychází z obecně platných právních předpisů).
- Omezení aplikace hnojiv a statkových hnojiv, odpovídající správným způsobům hospodaření s ohledem na půdně-klimatické podmínky (půdní druh a typ, sklon pozemků, teploty, srážky).
- Způsoby využívání a obhospodařování půdy.

Opatření uvedená v Akčním programu musí zajistit, že v žádném podniku ve zranitelné oblasti nebude v průměru překročeno takové množství ročně aplikovaných statkových, organických a organominerálních hnojiv, které obsahuje více než 170 kg dusíku (N) /ha/rok.

Opatření stanovená v Akčním programu mají být plně realizována do čtyř let od jejich vyhlášení, tj. v případě ČR do konce roku 2007.

II. Předběžný odhad celkových nákladů na plnou implementaci nitrátové směrnice

Investiční náklady:

- Skladovací kapacity pro statková hnojiva (jímky na kejdu a močůvku, hnojiště), tzv. primární náklady.
- Zařízení stájí, která přímo souvisí se skladováním statkových hnojiv a zajištěním ochrany vod před znečištěním dusičnany (hnojné koncovky, stájová kanalizace), tzv. sekundární náklady.

Neinvestiční náklady:

- Administrativní náklady státní správy

- monitoring jakosti povrchových a podzemních vod
 - monitoring účinnosti Akčního programu
 - revize Akčního programu a zranitelných oblastí,
 - kontrola naplňování Akčního programu,
 - školicí činnost,
 - reporting.
- Neinvestiční vícenáklady zemědělců
 - zvýšené náklady na dopravu statkových hnojiv,
 - zvýšené náklady spojené se změnami agrotechnických operací.

2.1. Investiční náklady

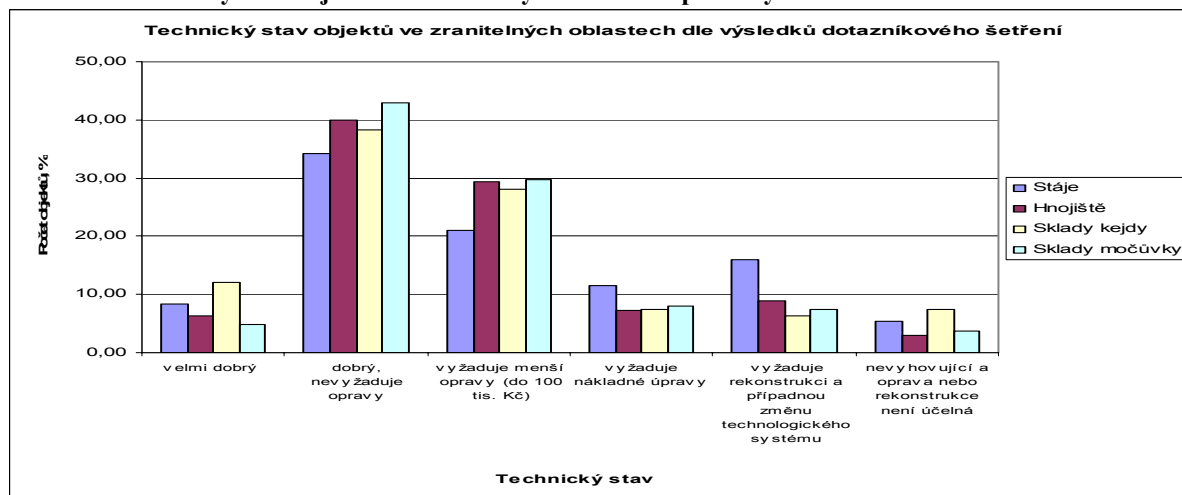
Zajištění dostatečných skladovacích kapacit pro statková hnojiva tak, aby se zabránilo vyvážení a aplikaci těchto statkových hnojiv na půdu v období, kdy je riziko úniků dusičnanů největší, je z hlediska finanční náročnosti rozhodující součástí implementace nitrátové směrnice ve zranitelných oblastech. Vedle toho je potřebné zajistit odpovídající technický stav skladů i ostatních částí stájí a farem (úpravy ve stájích – hnojné koncovky, stájová kanalizace), aby nedocházelo k úniku závadných látek vlivem neodpovídajícího stavu těchto zařízení. V předkládaném materiálu je provedena aktualizace odborného odhadu investičních nákladů z let 2003 a 2004, který byl proveden Výzkumným ústavem zemědělské techniky (VÚZT), a to na základě výsledků dotazníkového šetření ve vybraných podnicích hospodařících ve zranitelných oblastech (113 podniků hospodařících na 158 370 ha zemědělské půdy).

Aktualizované dotazníkové šetření v roce 2005 se uskutečnilo v celkem 176 zemědělských podnicích hospodařících na 296 184 ha zemědělské půdy, z čehož bylo 240 457 ha orná půda a 54 076 ha pastvin a 1 651 ha ostatní půdy. Z celkového počtu sledovaných podniků jich 7 hospodařilo ekologicky. Z hlediska rozsahu lze konstatovat, že šetření v roce 2005 proběhlo u podniků hospodařících na cca 15 % z celkové výměry zemědělské půdy ve zranitelných oblastech. Do šetření byly zahrnuty podniky s výměrou zemědělské půdy větší než 20 ha, které mohou daleko větší mírou ovlivnit potřebné investice.

Jak vyplynulo z dotazníkového šetření, v ČR existuje přebytek skladovacích kapacit statkových hnojiv. Ty jsou však často dislokovány v podnicích, které významně snížily rozsah nebo ukončily chov hospodářských zvířat. V každém případě lze konstatovat, že v ČR existuje určitá potenciální kapacita skladovacích prostor pro možné budoucí využití.

Na základě výsledků tohoto dotazníkového šetření byl vyhodnocen technický stav stávajících stájí, hnojišť, skladů kejdy a močůvky. Výsledky jsou znázorněny v grafu č. 1.

Graf č. 1: Technický stav objektů ve zranitelných oblastech podle výsledků dotazníkového šetření 2005

Z provedeného šetření je možné odvodit, že z celkového počtu šetřených stájí pro chov hospodářských zvířat je kolem 64% stájí ve vyhovujícím stavu, případně je takového stavu možné dosáhnout formou menších oprav v rámci běžné údržby. Nákladnější opravy vyžaduje 12% stájí a 21% stájí vyžaduje zásadní rekonstrukci nebo musejí být v krátké době opuštěny a případně nahrazeny.

Ve vztahu ke všem existujícím skladům pro statková hnojiva je kolem 80 % hnojišť, 79 % skladů kejdy a 80 % močůvkových jímek v dobrém technickém stavu. Stále však nejsou všechny sklady statkových hnojiv v uspokojivém stavu a podle výsledku šetření bude potřebné v blízké budoucnosti zrekonstruovat nebo nahradit 20 % hnojišť, 21 % skladů kejdy a 20 % skladů močůvky.

Ve vztahu k podnikům, které se chovem hospodářských zvířat zabývají, bude potřebné nově vybudovat (nad rámec oprav a rekonstrukcí) 5,7 % kapacit skladů močůvky a 12,9 % skladů kejdy, které podle výsledku průzkumu chybějí ke splnění požadavků nitrátové směrnice z hlediska minimální požadované skladovací kapacity.

Získané výsledky byly modelově přepočteny na celé území zranitelných oblastí a byly využity pro zpřesnění nákladů na výstavbu a rekonstrukci skladů pro statková hnojiva a stájí pro chov hospodářských zvířat ve zranitelných oblastech. Vypočtené náklady jsou uvedeny v tabulce č.3.

Tab. č. 3: Modelový přepočet investičních nákladů na výstavbu nebo rekonstrukci objektů ve zranitelných oblastech v roce 2006 a 2007

Počet podniků zahrnutých do hodnocení :	176
Zemědělská půda v podnicích zahrnutých do šetření	296 184 ha
Zemědělská půda ve zranitelných oblastech (46,3 % zemědělské půdy v ČR)	1 972 478 ha

Rok		Celkem	z toho 2006	z toho 2007	
Celkové investiční náklady ve zranitelných oblastech, mld. Kč	Hnojiště	0,555	0,196	0,359	
	Sklady kejdy	0,453	0,066	0,387	
	Sklady močůvky	0,501	0,198	0,303	
		<i>Celkem</i>	1,509	<i>0,460</i>	<i>1,049</i>
	Stáje (podíl investičních nákladů)	1,747	0,571	1,176	
	Celkem	3,256	1,031	2,225	

Celkové náklady potřebné na dokončení investic souvisejících s plněním požadavků nitrátové směrnice se na základě výsledků dotazníkového šetření a modelového přepočtu odhadují na 3,256 mld. Kč.

2.1.1. Aktualizovaná kalkulace primárních investičních nákladů

Primární náklady vyvolané požadavky nitrátové směrnice, tj. náklady na výstavbu a rekonstrukci skladů pro statková hnojiva, na období 2006 - 2007 byly na základě výsledků dotazníkového šetření (viz. tab. č. 3) přehodnoceny a jsou nově odhadnuty na **1,509 mld. Kč**. Předpokládá se, že uvedené investiční náklady budou realizovány minimálně do roku 2008.

Primární náklady, které již byly vynaloženy na obnovu a rekonstrukci skladů pro statková hnojiva v rámci přímých podpůrných programů v ČR za období 2002 - 2005 činí **1,072 mld. Kč**, a to

- v letech 2002 a 2003 v rámci programu SAPARD činily náklady 0,368 mld. Kč,
- v roce 2004 v rámci Operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (dále jen „OP Zemědělství“) činily náklady 0,287 mld. Kč,
- v roce 2005 v rámci OP Zemědělství činily náklady 0,417 mld. Kč.

2.1.2. Aktualizovaná kalkulace sekundárních investičních nákladů

Sekundární náklady vyvolané požadavky nitrátové směrnice, tj. nezbytné náklady na úpravu stájí z hlediska ochrany vod (stájová kanalizace, hnojné koncovky), byly podle výsledků dotazníkového šetření (viz. tab. č. 3) rovněž upřesněny a odhad těchto nákladů na období 2006 - 2007 činí **1,747 mld. Kč**. Předpokládá se, že uvedené investiční náklady budou realizovány minimálně do roku 2008.

Sekundární náklady, které již byly vynaloženy na úpravu stájí z hlediska ochrany vod (stájová kanalizace, hnojné koncovky – tj. 30% z celkové investice) v rámci přímých podpůrných programů v ČR za období 2002 - 2005 činí **1,135 mld. Kč**, a to

- v letech 2002 a 2003 v rámci programu SAPARD činí náklady 0,263 mld. Kč,
- v roce 2004 v rámci OP Zemědělství činí náklady 0,350 mld. Kč,
- v roce 2005 v rámci OP Zemědělství činí náklady 0,522 mld. Kč.

2.1.3. Aktualizovaný odhad celkových investičních nákladů na implementaci nitrátové směrnice pro sledované období 2002 – 2007.

Celkové investiční náklady za celé hodnocené období (2002-2007), včetně již realizovaných investic SAPARD a OP Zemědělství, byly upřesněny na 5,463 mld. Kč. Ve srovnání s odhadem v roce 2004 (5,349 mld. Kč), došlo k mírnému zvýšení odhadu celkových investičních nákladů o 0,114 mil. Kč (2 %). Přehled je uveden v tabulce č. 4.

Tab. č. 4: Aktualizovaný odhad investičních nákladů na implementaci nitrátové směrnice za sledované období 2002 - 2007, provedený v roce 2006

Primární/sekundární náklady za sledované období 2002 - 2007 (mld. Kč)	Primární náklady: Náklady na výstavbu a rekonstrukci skladů pro statková hnojiva	Sekundární náklady: Náklady na nezbytné úpravy stájí z hlediska ochrany vod	Celkové investiční náklady na celé hodnocené období (bez inflace)
Realizováno (2002-2005)	1,072	1,135	2,207
Potřeba realizace (2006–2007)	1,509	1,747	3,256
Celkem	2,581	2,882	5,463

Výše primárních nákladů byla odhadnuta na 2,581 mld. Kč, což ve srovnání s odhadem z roku 2004 (3,226 mld. Kč) činí výrazné snížení o 0,645 mld. Kč (tj. cca 20 %). Z průzkumu vyplynulo, že podniky jsou, kromě nově vystavěných skladovacích kapacit, vybaveny skladovacími kapacitami pro statková hnojiva, které zbyly po opuštění stájí v důsledku redukce počtu chovaných hospodářských zvířat a ve větší míře využívají meziskladování hnoje na okraji hnojených pozemků. Některé podniky využívají nově zpracování hnoje a kejdy (separace, bioplyn), v důsledku čehož se snižují i celkové potřebné skladovací kapacity a tím i potřeba budování nových skladovacích kapacit.

Odhad sekundárních investičních nákladů byl aktualizován na 2,882 mld. Kč, což je ve srovnání s odhadem v roce 2004 (2,123 mld. Kč) více o 0,759 mld. Kč (tj. cca 26 %). Ke zvýšení sekundárních investičních nákladů proti odhadu roku 2004 došlo na základě nově plánovaných investic do výstavby a rekonstrukcí stájí v roce 2007 v šetřených podnicích. Tyto nové požadavky vznikly na základě informací týkajících se povinnosti dodržování standardů EU (Cross compliance) od roku 2009.

2.2. Neinvestiční náklady

Tato skupina nákladů je tvořena náklady na státní správu v rámci naplňování nitrátové směrnice a provozní výdaje a náklady, které ponese zemědělci jako újmu vzniklou v důsledku implementace nitrátové směrnice.

2.2.1. Neinvestiční náklady pro státní správu

a) **Kontrola plnění Akčního programu** (Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský - ÚKZÚZ, Česká inspekce životního prostředí - ČIŽP)

ÚKZÚZ – Potřeba 9 pracovníků, což představuje požadavek na **mzdové prostředky** ve výši cca 3,450 mil. Kč/rok (Zajištěno v rámci stávajícího počtu funkčních míst).

Každoroční **provozní výdaje** – pohonné hmoty, cestovné, ostatní výdaje provozního charakteru – představují částku 0,990 mil. Kč (Rozpočtová kapitola MZe).

Předpokladem je každoroční kontrola zemědělských podniků v rozsahu cca 5 – 10 % výměry zranitelných oblastí – od nabytí účinnosti novely zákona č. 156/1998 Sb., o hnojivech v roce 2004 (č. novely 317/2004 Sb.).

ČIŽP – Potřeba 4 pracovníků, což představuje požadavek na **mzdové prostředky** ve výši cca 1,376 mil Kč/rok (Zajištěno v rámci stávajícího počtu funkčních míst).

Každoroční **provozní výdaje** představují částku 0,565 mil. Kč (Rozpočtová kapitola MŽP).

Neinvestiční náklady na kontrolu plnění Akčního programu činí cca 6,381 mil. Kč/rok

b) **Monitoring jakosti povrchových a podzemních vod** (Zemědělská vodohospodářská správa – ZVHS, Český hydrometeorologický ústav – ČHMÚ)

ZVHS - Monitoring jakosti povrchových vod ZVHS dle požadavků nitrátové směrnice – cca 9 mil. Kč/rok. Od 3/2006 je provozována optimalizovaná monitorovací síť a program, tj. 408 profilů hlavních, měřených 12krát ročně, 723 vedlejších, měřených 12krát ročně s roční obměnou ¼ celkového počtu profilů a 100 průzkumných mobilních, měřených 12krát ročně, umístěných v oblastech rizikových z hlediska agrotechnických operací. (V roce 2006 rozpočtová kapitola MZe, od roku 2007 se předpokládá financování hlavních a vedlejších profilů z rozpočtové kapitoly MŽP (8 mil Kč) a financování mobilních profilů z rozpočtové kapitoly MZe (1 mil. Kč))

ČHMÚ - Monitoring jakosti podzemních vod ČHMÚ dle požadavků nitrátové směrnice – cca 1 mil Kč/rok. (Rozpočtová kapitola MŽP)

Neinvestiční náklady na monitoring jakosti povrchových a podzemních vod činí cca 10 mil. Kč/rok

c) **Revize zranitelných oblastí, příprava reportingových zpráv** (Výzkumný ústav vodohospodářský) – cca 1,05 mil. Kč/rok (Rozpočtová kapitola MŽP).

d) **Realizace monitorovacího systému účinnosti Akčního programu, vyhodnocení a revize Akčního programu**, příprava reportingových zpráv (Výzkumný ústav rostlinné výroby) - cca 6 mil. Kč/rok (Rozpočtová kapitola MZe).

e) **Školící a propagační činnost** týkající se problematiky nitrátové směrnice (Ústav zemědělských a potravinářských informací) – cca 2 mil. Kč/rok (Rozpočtová kapitola MZe).

Celkové neinvestiční náklady státní správy (písm. a) až e)) pro splnění administrativních a technických požadavků nitrátové směrnice představují pravidelnou roční částku přibližně 25,431 mil. Kč, z toho

- finanční prostředky ve výši **21,440 mil. Kč/rok** na uvedené úkoly jsou každoročně v rámci přípravy rozpočtu požadovány z rozpočtové kapitoly MZe (od roku 2007 to bude 13,440 mil. Kč),

- finanční prostředky ve výši **3,991 mil. Kč/rok** na uvedené úkoly jsou každoročně v rámci přípravy rozpočtu požadovány z rozpočtové kapitoly MŽP (od roku 2007 to bude 11,991 mil. Kč).

2.2.2. Neinvestiční náklady vznikající zemědělcům v důsledku implementace

Vzhledem k relativně nízkým stavům hospodářských zvířat v ČR nelze předpokládat významný výskyt ztrát na ekonomice podniku. Výsledky výše uvedeného dotazníkového šetření na zemědělských podnicích, nacházejících se ve zranitelných oblastech ukázaly, že překročení hranice 170 kg N/ha/rok ze statkových hnojiv se v podstatě nevyskytuje a tato hranice nepředstavuje větší problémy (viz tabulka č. 12 v příloze). Potvrzuje to předpoklad, že tato část směrnice nepřinese farmám zpravidla omezení. Významně zvýšené náklady na dopravu statkových hnojiv a změny v agrotechnických operacích v důsledku implementace nitrátové směrnice se také nepředpokládají.

III. Zdroje financování investičních požadavků nitrátové směrnice

Finanční nároky na zajištění dostatečných skladovacích kapacit pro statková hnojiva a souvisejících zařízení (úpravy ve stájích – hnojné koncovky, stájová kanalizace) řádově převyšují ostatní náklady, proto se bude další část materiálu zabývat především zajištěním uvedených investic.

Do roku 2002 byla výstavba nových a obnova stávajících skladovacích kapacit na statková hnojiva a rekonstrukce stájí financována převážně ze strany zemědělců, kteří jsou povinni na základě zákona č.156/1998 Sb., o hnojivech, ve znění pozdějších předpisů, skladovat hnojiva a statková hnojiva podle prováděcí vyhlášky č. 274/1998 Sb., o skladování a způsobu používání hnojiv, ve znění pozdějších předpisů (Kapacita skladovacích prostor musí odpovídat skutečné produkci hnoje za 6 měsíců, pokud není uložen na zemědělské půdě před jeho použitím, čtyřměsíční skutečné produkci kejdy a tříměsíční produkci močůvky). Případně byly poskytovány dotace jen na úhradu části úroků z úvěrů a záruky úvěrů (na 30, 50 nebo 60 % jistiny garance úvěrů) v rámci Podpůrného garančního rolnického a lesnického fondu – PGRLF, v rámci programu Investice, podprogramu Zemědělec.

3.1. Investiční podpory v období 2002 - 2005

Od roku 2002 byly zahájeny přímé podpory investic do zemědělských podniků.

- **SAPARD** - Předvstupní program SAPARD, který byl zahájen v roce 2002, již obsahoval přímou podporu investic do skladů statkových hnojiv a rekonstrukce stájí v rámci priority Zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství a zpracovatelského průmyslu, opatření Investice do zemědělského majetku, podopatření 1.1.1. Welfare v chovech hospodářských zvířat a 1.1.3. Skladovací kapacity pro vedlejší produkty živočišné výroby. V rámci realizace uvedených podopatření bylo na základě schválených projektů realizováno 222 projektů v rámci podopatření 1.1.1. a pro účely nitrátové směrnice přiznáno z veřejných zdrojů 0,131 mld. Kč a v rámci podopatření 1.1.3. realizováno 93 projektů a přiznáno 0,184 mld. Kč.
- **OP Zemědělství** - V rámci priority „Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesnímu hospodářství“ a opatření 1.1.1. „Investice do zemědělského majetku/ zemědělských podniků“ podporuje OP Zemědělství budování skladů statkových hnojiv, přestavby stávajících zařízení v chovu hospodářských zvířat, nákup strojů pro zemědělskou prvovýrobu a zavedení technologií nezatažujících životní prostředí. V rámci realizace programu letech 2004 - 2005 bylo vydáno na rekonstrukce a úpravu stájí 423 rozhodnutí a pro účely nitrátové směrnice* přiznáno z veřejných zdrojů 0,349 mld. Kč a na budování skladů statkových hnojiv bylo vydáno 156 rozhodnutí a přiznáno z veřejných zdrojů 0,281 mld. Kč.

*V rámci opatření 1.1.1. byly prováděny celkové rekonstrukce stájí. Dle odborného odhadu VÚZT, podíl výstavby a obnovy zařízení přímo souvisejících se skladováním statkových hnojiv a ochranou vod (hnojné koncovky, stájová kanalizace) činí 30% celkové investice.

3.2. Zdroje financování investic pro období 2006 - 2008

Aby bylo možné realizovat investice do skladů statkových hnojiv a rekonstrukcí stájí, bude ze strany zemědělců nezbytné využití podpor z EU. Jedním z důvodů (mimo nepříznivou ekonomickou situaci zemědělců) je relativně krátké časové období, ve kterém mají být investice uskutečněny.

Pro financování uvedených investic je možné využít následující zdroje:

- **Soukromý sektor** - Výše financování ze strany zemědělců závisí na podílu kofinancování investic v rámci OP Zemědělství nebo Programu rozvoje venkova na období 2007 - 2013. Financování celé investice zemědělcem bez využití podpory je málo pravděpodobné. Výše kofinancování v OP Zemědělství ze soukromých zdrojů je v současné době v průměru 60 %. V rámci Programu rozvoje venkova se předpokládá dofinancování ze soukromých zdrojů cca 50 %. To znamená, že náklady soukromého sektoru budou v letech 2006 - 2008 činit 1,732 mld. Kč (viz. tab. č. 5). Přijímání žádostí o podporu v rámci uvedených programových dokumentů závisí na konkrétních projektech a vychází z ekonomické situace zemědělských podniků.
- **Evropský zemědělský orientační a záruční fond (EAGGF)**, sekce orientační. V OP Zemědělství, je v rámci opatření „Investice do zemědělského majetku/ zemědělských podniků“ mj. podpora budování skladů statkových hnojiv a přestavby stávajících zařízení v chovu hospodářských zvířat. ČR považuje uvedené opatření za jedno z prioritních. Finanční prostředky, které přímo souvisejí s požadavky nitrátové směrnice (sklady pro statková hnojiva a cca 30 % z investic do rekonstrukce stájí) předpokládají zabezpečení realizace těchto investic ve výši cca 0,412 mld. Kč veřejných zdrojů v roce 2006 (ČR 0,144 mld Kč, EU 0,268 mld. Kč) viz. tab. č. 5.
- **Fond pro rozvoj venkova (EAFRD)**. V rámci Programu rozvoje venkova na období 2007 – 2013 bude od roku 2007 uplatněna v rámci podopatření I. 1.1. Modernizace zemědělských podniků mj. podpora investic do zemědělských staveb, a to také do budování skladů statkových hnojiv, výstavby a rekonstrukce ustajovacích a chovatelských zařízení. Finanční prostředky, které přímo souvisejí s požadavky nitrátové směrnice (sklady pro statková hnojiva a cca 30 % z investic do rekonstrukce stájí) předpokládají zabezpečení realizace těchto investic ve výši cca 1,112 mld. Kč veřejných zdrojů na období 2007 a 2008 (viz. tab. č. 5).
- **Státní rozpočet** se podílí na kofinancování veřejných zdrojů v rámci OP Zemědělství 35 %. Z celkových zdrojů v rámci OP Zemědělství se jedná o 14 %. U Programu rozvoje venkova pro období 2007 – 2013 se předpokládá kofinancování z veřejných zdrojů až 50 % (z celkových zdrojů se výše veřejných zdrojů ze státního rozpočtu ČR předpokládá 12,5 %).

IV. Financování investic potřebných na výstavbu nebo rekonstrukci skladovacích prostor pro statková hnojiva, včetně nezbytných nákladů na úpravu stájí z hlediska ochrany vod za období 2002 - 2008

Průběh financování investic je řešen v závislosti na níže uvedených faktorech. Výchozím údajem je aktualizovaná částka 5,463 mld. Kč, v celkovém sledovaném období 2002-2007. Následující tabulka představuje finanční prostředky již vynaložené v rámci přímých podpůrných programů MZe (v letech 2002 - 2005) a předběžný návrh financování investic (2006 – 2008), který vychází z analýzy aktualizovaného dotazníkového šetření s ohledem na upřesnění potřeby investičních nákladů, včetně průzkumu investic plánovaných podniky. Vzhledem k poměrně vysokým plánovaným investicím podniky v rámci dotazníkového šetření na rok 2007 (2,225 mld. Kč), byla realizace těchto investic rozložena do roku 2008. Financování je přizpůsobeno návrhu přidělování finančních prostředků v rámci

OP Zemědělství v roce 2006 a odhadu finančních prostředků v rámci Programu rozvoje venkova na období 2007-2013.

Tabulka č. 5: Návrh financování investic v mld. Kč (stálé ceny roku 2005)

Zdroje		Roky	2002 - 2003	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem
		1. Akční program						2. Akční program	
SAPARD			0,631						0,631
Soukromé zdroje (50%)			0,316						0,316
Veřejné zdroje		ČR (12,5%)	0,079						0,079
		EU (37,5%)	0,237						0,237
OP				0,637	0,939	1,031			2,607
Soukromé zdroje (60%)				0,382	0,563	0,619			1,173
Veřejné zdroje		ČR (14%)		0,089	0,131	0,144			0,521
		EU (26%)		0,166	0,244	0,268			0,912
EAFRD (osa I)							1,112	1,113	2,226
Soukromé zdroje (50%)							0,556	0,557	1,113
Veřejné zdroje		ČR (12,5%)					0,139	0,139	0,278
		EU (37,5%)					0,417	0,417	0,835
Celkem			0,631	0,637	0,939	1,031	1,112	1,113	5,463
Z toho: Soukromé zdroje			0,316	0,382	0,563	0,619	0,556	0,557	2,992
Veřejné zdroje		ČR	0,079	0,089	0,131	0,144	0,139	0,139	0,722
		EU	0,237	0,166	0,244	0,268	0,417	0,417	1,749

Pozn.: Na investicích se v rámci jednotlivých programů (SAPARD, OP Zemědělství a Program rozvoje venkova) podílejí určitým dílem zemědělci, státní rozpočet ČR a fondy EU (EAGGF, EAFRD).

Výše uvedený předběžný návrh financování investic bude vyhodnocen na základě výsledků odhadu dopadů implementace nitrátové směrnice do zemědělského sektoru v konkrétních zranitelných oblastech vyhlášených Nařízením vlády (pokračování výše uvedeného dotazníkového šetření) v roce 2007. Výsledky vyhodnocení budou sloužit jako podklad pro revizi a úpravu Akčního programu od roku 2008.

4.1. Rizika ohrožující naplňování a dopady při nesplnění Strategie financování implementace nitrátové směrnice

Vzhledem k poměrně vysokým plánovaným investicím v šetřených podnicích v roce 2007 (2,225 mld. Kč) je zde reálné riziko, že některé zemědělské podniky nesplní požadavky nitrátové směrnice do konce roku 2007. Dalším rizikem je, že banky nebudou ochotny půjčovat ztrátovým podnikům na případné kofinancování. Ke zhoršení finanční situace některých zemědělců přispěje také odstraňování následků zimy 2005-2006 nebo povodňových škod z března a dubna 2006.

Od roku 2008 se předpokládá plné zavedení sankčního systému v rámci zákona č. 156/1998 Sb., o hnojivech, což znamená, že v případě nesplnění podmínek nitrátové

směrnice bude zemědělský podnik plně sankcionován. Pokud zemědělský podnik nesplní požadavky nitrátové směrnice, respektive Nařízení vlády do konce roku 2008, nebude, v souvislosti s podmínkou plnění standardů EU (*Cross compliance*), od roku 2009, možné přidělení přímých plateb (SPS) a plateb v rámci Programu rozvoje venkova.

4.2 Financování neinvestičních opatření

V kapitole 2.2. byly neinvestiční náklady spojené s kontrolou plnění, vyhodnocením a revizemi Akčního programu, monitoringem a revizemi zranitelných oblastí po vstupu ČR do EU, vyčísleny na cca **25,431 mil. Kč/rok** s tím, že se na nich podílejí rozpočty resortů MZe a MŽP. (MZe – 21,440 mil. Kč/rok, MŽP – 3,991 mil. Kč/rok). Od roku 2007 budou v rámci rozpočtové kapitoly MZe požadovány finanční prostředky ve výši 13,440 mil. Kč/rok a v rámci rozpočtové kapitoly MŽP finanční prostředky ve výši 11,991 mil. Kč/rok.

V. *Dílčí vyhodnocení plnění ostatních požadavků nitrátové směrnice*

K naplnění požadavku dle článku 4 nitrátové směrnice byl připraven a průběžně je realizován rozsáhlý program na podporu implementace nitrátové směrnice. Součástí programu jsou školení, semináře, publikace, webové stránky a poradenské aktivity, podporující na celém území ČR uplatňování Zásad správné zemědělské praxe zaměřených na ochranu vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů.

Akční program, uvedený v hlavě III Nařízení vlády byl v souladu s článkem 5 směrnice vypracován s ohledem na různé půdně-klimatické podmínky a způsoby hospodaření ve zranitelných oblastech, a je v platnosti od 1.1.2004. Akční program je variabilní a pro každý pozemek je určena specifická kombinace požadavků Akčního programu. Finální hodnocení plnění Akčního programu bude provedeno po uplynutí 4letého období 2004 - 2007, tj. v roce 2008. V příloze tohoto materiálu jsou uvedeny základní věcné informace k uvedeným opatřením, včetně základního statistického vyhodnocení a dílčích výsledků za uplynulé období. Podle jednotlivých paragrafů Nařízení vlády jsou zde shrnuty současné poznatky týkající se omezování ztrát dusíku především v podzimním období, zákazu hnojení v mimovegetačním období, omezení přívodu organického dusíku do půdy, střídání plodin, provádění protierozních opatření a hospodaření okolo vodních toků. Vcelku lze konstatovat, že uvedená opatření nečiní zemědělcům velké problémy. Problematickým opatřením se u zemědělců, kteří nemají dostatečné skladovací kapacity pro statková hnojiva, může stát zákaz hnojení v mimovegetačním období.

VI. Závěry

1. **Aktualizovaný odhad celkových investičních nákladů za sledované období 2002-2007 činí 5,463 mld. Kč.** Ve srovnání s odhadem v roce 2004 (5,349 mld. Kč), došlo k mírnému zvýšení odhadu celkových investičních nákladů o 0,114 mil. Kč (2 %). V letech 2002 – 2005 byly z výše uvedené částky již realizovány investice ve výši 2,207 mld. Kč, a to v rámci dotačních programů MZe.

2. **Odhad investičních nákladů na období 2006 – 2007 činí 3,256 mld. Kč,** a to 1,509 mld. Kč na výstavbu a rekonstrukci skladovacích kapacit pro statková hnojiva a 1,747 mld. Kč na zařízení stájí, která přímo souvisí se skladováním statkových hnojiv a zajištěním ochrany vod před znečištěním dusičnany. Vzhledem k poměrně vysokým plánovaným investicím podniky v rámci dotazníkového šetření na rok 2007, se předpokládá realizace těchto investic také v roce 2008.

3. **Celkový objem neinvestičních nákladů pro státní správu,** zahrnující náklady spojené s kontrolou plnění, vyhodnocením a revizemi Akčního programu, monitoringem a revizemi zranitelných oblastí a šířením informací v zemědělství těchto nákladů, se odhaduje na cca **25,431 mil. Kč/rok.** Při přípravě rozpočtu jsou každoročně požadovány finanční prostředky

pro rozpočtovou kapitolu MZe ve výši 21,440 mil. Kč a pro rozpočtovou kapitolu MŽP ve výši 3,991 mil. Kč. **Od roku 2007 budou v rámci rozpočtové kapitoly MZe požadovány finanční prostředky ve výši 13,440 mil. Kč/rok a v rámci rozpočtové kapitoly MŽP finanční prostředky ve výši 11,991 mil. Kč/rok.** Plnění ostatních neinvestičních požadavků nitrátové směrnice nevyvolává u zemědělců zvýšené náklady.

4. Závěrečné vyhodnocení plnění Akčního programu za období 2004-2007 bude provedeno po jeho uplynutí tj. v roce 2008.

Předkládaný materiál „Strategie financování implementace směrnice Rady 91/676/EEC o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů“ je dokumentem, který bude dále aktualizován, a to do konce května roku 2008, společně s vyhodnocením plnění prvního Akčního programu.

Příloha

Dílčí vyhodnocení plnění ostatních požadavků nitrátové směrnice

1. Omezování ztrát dusíku (§ 7 Nařízení vlády)

Omezení hnojení minerálními dusíkatými hnojivy a hnojivy s rychle uvolnitelným dusíkem (kejda, apod.) v období od 1.7. do začátku období zákazu hnojení platí pro plodiny na orné půdě, s výjimkou zeleniny, a to podle zařazení do jednoho ze tří aplikačních pásem. Nejpřísnější omezení jsou vyžadována ve třetím aplikačním pásmu. Do prvního aplikačního pásma pro hnojení dusíkem (AP I) je zařazeno cca 268 tis. ha (19 % orné půdy ve zranitelných oblastech), do AP II cca 643 tis. ha (46 %) a do AP III cca 483 tis. ha (35 %). Do třetího aplikačního pásma jsou zahrnuty rovněž tzv. deficitní půdy v celkové rozloze 374 tis. ha (27 %).

Opatření Akčního programu jsou zaměřena na zvýšené využití dusíku z různých zdrojů a tím i snížení ztrát dusíku vyplavením do vod. Vhodným indikátorem úrovně využití dusíku je bilanční přebytek dusíku, který se rovná celkovým ztrátám N do ovzduší a do vod. V půdně-klimatických podmínkách a systémech hospodaření ČR jsou tzv. nevyhnutelné ztráty N uvažovány v průměrné výši 60 - 70 kg N/ha za rok. Z časových trendů a porovnání průměru ČR (tab. č. 6) a šetřených podniků (tab. č. 7) vyplývá zvýšení účinnosti dusíku a tím snížení jeho ztrát.

Tab. č. 6: Povrchová bilance dusíku v českém zemědělství (OECD „soil surface balance, net balance“, v kg N/ha za rok, v přepočtu na celkovou zemědělskou půdu)

Období:	1971-1980	1981-1985	1986-1990	1991-1995	1996-2000	2001-2005
Odběr výnosem ¹⁾	72	87	93	80	73	67
Minerální hnojiva	82	101	96	49	55	67
Statková hnojiva ²⁾	35	39	39	31	25	21
Symbiotická fixace N	18	18	21	19	14	10
Ostatní vstupy ³⁾	29	30	33	30	30	30
Celkové vstupy	163	187	189	129	123	128
Přebytek dusíku	91	101	96	49	50	61
Účinnost vstupů	44 %	46 %	49 %	62 %	59 %	52 %

Zdroj: VÚRV

- 1) Započítán pouze odběr dusíku v hlavních produktech plodin; odběr dusíku vedlejším produktem (sláma atd.) se nezapočítává, neboť se předpokládá jeho zapravení na poli nebo následný návrat (stelivo ve hnoji)
- 2) Přívod dusíku ve statkových hnojivech je uveden v exkrementech, po odpočtu ztrát při skladování (30 %); při výpočtu celkové bilance dusíku („gross balance“) se ztráty neodečítají a přebytek dusíku je pak vyšší cca o 10 kg N/ha, příp. o 5 kg N/ha (po korekci spadů N o podíl pocházející z emisí čpavku ze statkových hnojiv)
- 3) Přívod dusíku do půdy organickými hnojivy (komposty apod.), hnojivými odpady (upravené kaly), atmosférickými spady N, volně žijícími fixátory N, osivem a sadbou.

Jak vyplývá z dotazníkového šetření, pouze u 21 % šetřených podniků se přebytek N pohybuje nad 70 kg/ha. Zvýšený bilanční přebytek dusíku je obvyklý u podniků s intenzivní živočišnou výrobou. Požadované omezení podzimního hnojení je v podnicích dodržováno, nezpůsobuje problémy a zlepšuje hospodaření s dusíkem, neboť snižuje riziko ztrát N vyplavením.

Tab. 7: Rozdělení podniků v rámci dotazníkového šetření 2005 podle bilance dusíku

Kg N/ha/rok	< 0	0-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90	90-100	>100	Celkem
Podniky	11	18	15	18	18	24	20	14	9	9	5	161
Z.p. (tis.ha)	7	24	25	29	32	42	41	24	11	14	4	252
%	2,8	9,7	9,7	11,6	12,5	16,6	16,4	9,4	4,3	5,6	1,4	100

2. Zákaz hnojení v mimovegetačním období (§ 6, § 9 Nařízení vlády)

Období zákazu hnojení v mimovegetačním období je diferencováno podle kultur, pěstovaných plodin a klimatických podmínek. Zákaz hnojení minerálními dusíkatými hnojivy v zimním období nepůsobí zemědělcům potíže. Problémy jsou však zjišťovány v případě zákazu hnojení kejdou, močůvkou či hnojůvkou. Těmito tekutými statkovými hnojivy je zakázáno hnojit ve zranitelných oblastech po dobu 2,5 měsíců (klimatické regiony 0-5) nebo 4 měsíce (klimatické regiony 6-9). Některé zemědělské podniky nemají pro toto období dostatečné skladovací kapacity nebo jsou skladovací kapacity pro statková hnojiva v neuspokojivém technickém stavu (viz. kapitola 2.1).

3. Omezení přívodu organického dusíku živočišného původu (§ 8 Nařízení vlády) – dodržení podmínky nepřekročení limitu 170 kg N/ ha

Tabulka č. 12: Rozdělení podniků dle obsahu dusíku ve vyprodukovaných statkových hnojivech na 1 ha

Dusík (N), kg/ha	<10	10 - 20	20 - 30	30 - 50	50 - 120	120 - 170	170 - 200	>200
Počet podniků	12	29	56	67	11	1	0	0
Zastoupení podniků, %	6,82	16,48	31,82	38,07	6,25	0,57	0,00	0,00
Zemědělská půda, ha *)	14 751,93	57 868,46	97 284,91	115 254,44	10 636,48	387,79	0,00	0,00
Roční produkce hnoje, m3 *)	9 939,33	138 038,28	329 656,72	565 231,38	53 652,08	2 096,20	0,00	0,00
Roční produkce kejdy, m3 *)	2 116,29	29 518,10	111 899,98	253 997,09	65 655,59	9 472,49	0,00	0,00
Roční prod. močůvky, m3 *)	4 460,88	60 607,32	157 211,13	263 384,19	23 054,76	1 245,35	0,00	0,00
Roční produkce výkalů na pastvě, t 3)	0,00	10 727,85	37 700,57	38 795,00	12 329,68	0,00	0,00	0,00

*) Celkové hodnoty v rámci sledované skupiny

Jak vyplývá z tabulky č. 12, vzhledem k nízkým počtům hospodářských zvířat v českém zemědělství (v průměru 0,37 DJ/ha z.p. v roce 2005) se neočekávají problémy s dodržováním limitu nitratové směrnice ve věci přívodu organického dusíku živočišného původu do půdy. Dotazníkové šetření ve vybraných podnicích neprokázalo ani v jediném případě překročení limitu 170 kg N / ha z.p. za rok.

4. Střídání plodin (§ 10 Nařízení vlády)

Základní ochranou proti ztrátám dusíku vyplavením dusičnanů a zároveň protierozním opatřením je snížení podílu půdy bez pokryvu v mimovegetačním období. Z tabulky č. 13 vyplývá pozitivní trend, že podíl neoseté půdy se v roce 2005 významně snížil zejména z důvodu pěstování meziplodin dotovaných z Horizontálního plánu rozvoje venkova pro období 2004-2006, agroenvironmentálních opatření, titulu pěstování meziplodin (zařazená výměra 2004/2005 – cca 189 tis. ha) .

Tab. 13: Struktura plodin pěstovaných na orné půdě a podíl půdy ponechané jako neosetá přes zimu

	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005
Orná půda (tis. ha)	3 074	3 064	2 761	2 742	2 713	2 696
Ozimé plodiny	50 %	50 %	51 %	40 %	50 %	49 %
Jarní plodiny	34 %	34 %	37 %	45 %	40 %	41 %
Víceleté plodiny	14 %	12 %	9 %	9 %	8 %	8 %
Úhor	2 %	4 %	3 %	6 %	2 %	2 %
Celkem	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Vymrzající meziplodiny						8 %
Neoseto přes zimu	38 %	38 %	40 %	51 %	42 %	35 %

Zdroj: ČSÚ (orná půda, plochy osevě, úhor), MZe (Výroční zpráva HRDP)

5. Provádění protierozních opatření (§ 11 Nařízení vlády)

Na půdách ohrožených erozí je vyžadováno provádění vhodných agrotechnických opatření, např. obdělávání půdy po vrstevnicích, půdo-ochranné zpracování půdy a mulčování. Celková výměra orné půdy, na kterých převažuje ohrožení erozí je ve zranitelných

oblastech 28 tis. ha (2 % výměry orné půdy ve zranitelných oblastech). Na orných půdách bez porostu s převažující sklonitostí nad 3° (602 tis. ha, 43 % výměry orné půdy ve zranitelných oblastech) se požaduje zapravovat dusíkaté hnojivé látky do 24 hod. po jejich aplikaci. Na půdách bez rostlinného pokryvu se sklonitostí nad 12° se nesmí používat žádné dusíkaté hnojivé látky. Ve zranitelných oblastech je takových pozemků pouze 4,6 tis. ha (0,3 % výměry orné půdy ve zranitelných oblastech). Trvalých travních porostů s převažující sklonitostí nad 17° je ve zranitelných oblastech pouze 0,6 tis. ha. Pokud jsou využívány jako pastviny, nesmí se na nich pást skot. Požadovaná protierozní opatření nezpůsobují problémy při hospodaření.

6. Hospodaření okolo vodních toků (§ 11 a 12 Nařízení vlády)

Na pozemcích přiléhajících k útvarům povrchových vod se zachovávají břehové porosty nebo ochranný pás nezorněné půdy o šířce nejméně 1 m od břehové čáry. Povinnost zachovat ochranný pás bez hnojení tekutými statkovými hnojivy v šířce 25 m od břehové čáry je vyžadována u pozemků se sklonitostí nad 7°. Na pozemcích se sklonitostí nad 7°, pokud přiléhají k útvarům povrchových vod, se nesmí pěstovat širokořádkové plodiny. Pozemků s převažující sklonitostí nad 7° (dle BPEJ) je ve zranitelných oblastech celkem cca 92 tis. ha, z toho přiléhají k vodním tokům nebo jiným útvarům povrchových vod půdní bloky ve výměře cca 82 tis. ha. Opatření pro hospodaření okolo vodních toků nezpůsobují zemědělcům problémy.

7. Kontrolní činnost plnění Nařízení vlády

Kontrolními orgány Nařízení vlády jsou ÚKZÚZ na základě zmocnění ze zákona č. 156/1998 Sb., o hnojivech a ČIŽP na základě zmocnění ze zákona č. 254/2002 Sb., o vodách. V roce 2004 proběhly kontroly u 50 kontrolovaných zemědělských podniků a v roce 2005 bylo uskutečněno dalších 54 kontrol vybraných zemědělských podniků. Zkontrolovaná výměra v roce 2004 činila 91 310,6 ha a v roce 2005 činila zkontrolovaná výměra 114 092 ha. Výběr byl učiněn po dohodě obou kontrolních orgánů. Během kontrolní činnosti se vyskytlo 7 případů, kde byly zjištěny vážnější porušení Nařízení vlády, které byly nebo budou řešeny ve správním řízení formou uložení nápravných opatření k odstranění závad a v jednom případě uložení pokuty. Další méně závažné nedostatky na které byly kontrolované osoby (24 subjektů) upozorněny, byly odstraněny v průběhu kontroly nebo před zahájením správního řízení. Tyto méně závažné nedostatky se týkaly zejména nesprávného používání hnojiv a statkových hnojiv s ohledem na půdně – klimatické podmínky stanoviště a nedodržování pravidel při provádění protierozních opatření.

8. Vývoj znečištění vod dusičnany ve zranitelných oblastech a vliv Akčních programů na koncentrace dusičnanů ve vodách

Pro hodnocení vývoje znečištění vod dusičnany ve zranitelných oblastech jsou použity časové řady koncentrací dusičnanů v povrchových vodách sledované ZVHS. V hlavních profilech, které nejlépe vypovídají o vývoji znečištění a které byly současně lokalizovány ve zranitelných oblastech, byl v období let 1993-2005 zjištěn klesající trend koncentrací dusičnanů u více než 70 % profilů. Přes pokles koncentrací dusičnanů v řadě profilů zůstávají koncentrace dusičnanů v některých oblastech na velmi vysoké úrovni (např. Litoměřicko, Lounsko, Polabí, Českomoravská vysočina).

Vzhledem k tomu, že Akční program je uplatňován teprve od 1. ledna 2004, je možné pozitivní vliv na snižování zátěže vod dusičnany v předchozích letech přičítat spíše celkovým změnám v zemědělském hospodaření, které nastaly po roce 1989. Vliv Akčního programu bude moci být prokázán až po delším sledování a vyhodnocení monitorovacích profilů.